

BOGDAN BUTRYMOWICZ

STOSUNEK PŁATÓW ŚLINIANKI PRZYUSZNEJ DO PNIA NERWU TWARZOWEGO U PŁODÓW LUDZKICH

Z Zakładu Anatomii Prawidłowej Instytutu Biostruktury
Akademii Medycznej w Poznaniu
Kierownik Zakładu: doc. dr habil. W. Woźniak

W 1862 r. Luseka [cyt. za 3] stwierdził, że ślinianka przyuszna u człowieka posiada budowę dwupłatową. Potwierdził to następnie Gregoire w 1912 r. i Mc Whorter w 1917 r. [cyt. za 7]. Ostatni autor podał, że płat powierzchniowy i głęboki posiadają wspólny przewód końcowy mogący otrzymywać dodatkowe gałęzie.

Szczególnego znaczenia nabiera ustalenie płatowości ślinianki dla celów chirurgicznych. Pozwala to na uniknięcie uszkodzenia gałęzi nerwu twarzowego przy resekcji znacznej części ślinianki. Stąd też wiele prac w latach 50-tych obecnego stulecia poświęconych jest zagadnieniom anatomii chirurgicznej nerwu twarzowego i ślinianki [2, 5, 7]. W obecnych badaniach, które traktujemy jako wstępne, postanowiono prześledzić przebieg pnia nerwu twarzowego w stosunku do ślinianki przyusznej u 19 płodów ludzkich w wieku od 14 do 37 tygodnia; większość materiału pochodzi z okresu od 19 do 23 tygodnia życia wewnątrzmacicznego. Celem obecnych badań jest prześledzenie przebiegu pnia nerwu twarzowego w obrębie ślinianki.

MATERIAŁ I METODA

Badania wykonano na 19 płodach ludzkich w wieku od 14 do 37 tygodnia życia płodowego, w tym na 7 płodach męskich i 12 płodach żeńskich. Wiek płodów oceniano na podstawie długości ciemieniowo-siedzeniowej i obliczano w tygodniach. Po odpreparowaniu skóry i tkanki podskórnej okolicy bocznej szyi i twarzy zdejmowano blaszkę powierzchniową powięzi szyjnej. Wypreparowywano następnie przewód ślinianki przyusznej, mięsień zwacz oraz gałęzie nerwu twarzowego wychodzące z gruczołu.

Wykonano pomiary: A — długość ślinianki, mierzona od najwyższego

punktu brzegu górnego do końca dolnego; B — szerokość ślinianki mierzoną od brzegu tylnego do przedniego; C — długość wyrostka jarzmowego mierzoną od środka przewodu słuchowego zewnętrznego do brzegu przedniego; D — długość wyrostka szyjnego mierzoną od środka przewodu słuchowego zewnętrznego do końca dolnego.

Przewód słuchowy zewnętrzny uznano za element stały. Przy pobieraniu pomiarów nie brano pod uwagę ślinianek dodatkowych. Odpreparowywano płat powierzchniowy od przodu i dołu, określano położenie węziny, przebieg wewnątrzgruczołowy przewodu ślinianki oraz położenie pnia a także pierwszo i drugorzędowych gałęzi nerwu twarzowego.

WYNIKI

U 4 płodów w wieku poniżej 20 tygodnia życia wewnątrzmacicznego obserwowano wypuklenie powierzchni bocznych ślinianek poniżej poziomu mięśnia żwacza. W grupie płodów powyżej 20 tygodnia obserwowano wypuklenie powierzchni bocznej na poziomie tego mięśnia. Odcinek zewnątrzgruczołowy przewodu ślinianki, któremu towarzyszy jedna do dwóch gałęzi nerwu twarzowego łączy w mięśniu żwacza płytkie wgłębienie, przebiegające równoległe do łuku jarzmowego. Brzeg przedni przebiega skośnie od dołu ku górze pokrywając boczną powierzchnię mięśnia żwacza.

Najczęściej obserwowano, że przewód ślinianki przyusznej wychodzi z najdalej do przodu wysuniętego punktu brzegu przedniego. W okolicy kąta żuchwy brzeg przedni przesunięty jest ku tyłowi, sięgając do dołu zażuchwowego. W miejscu tym ślinianka nie pokrywa mięśnia żwacza.

Na podkreślenie zasługuje położenie w różnych płaszczyznach powierzchni bocznej ślinianki oraz wyrostka szyjnego, które tworzą z płaszczyzną powierzchni bocznej i wyrostka jarzmowego kąt skierowany wierzchołkiem bocznie. Brzeg górny przylega bezpośrednio do przewodu słuchowego zewnętrznego, otaczając go od przodu i tyłu. Znajduje się on zawsze poniżej poziomu górnej powierzchni przewodu słuchowego. Z górnego końca ślinianki do tylnej części dołu zażuchwowego rozciąga się wyrostek, leżący w bezpośrednim sąsiedztwie przewodu słuchowego zewnętrznego. W miejscu tym wychodzi ze ślinianki tętnica skroniowa powierzchniowa i nerw uszno-skroniowy. Tylny brzeg przylega bezpośrednio do mięśnia mostkowo-obojęczykowo-sutkowego. Tylna powierzchnia ślinianki, leżąc na tylnej ścianie komory przyuszniczej, sięga do brzusca tylnego mięśnia dwubrzuścowego, wyrostka sutkowego oraz mięśnia mostkowo-obojęczykowo-sutkowego. Powierzchnię tę przebija pień nerwu twarzowego, który po wyjściu z otworu rylcowo-sutkowego wnika do ślinianki.

Dokonane pomiary długości i szerokości ślinianki obrazują powiększenie powierzchni bocznej gruczołu. Mierzono odległość od przewodu słu-

Tab. 1. Pomiary ślinianki przyusznej u płodów ludzkich

Lp	Si	Wiek w tyg.	Ślinianki szerokość		Długość ślinianki		Długość wyr. jarzm.		Szerokość wyr. szyjn.	
			P	L	P	L	P	L	P	L
1	94	14	5	7	7	6	3	5	3	4
2	145	18	10	10	8	8	6	8	4	3
3	160	19	10	11	11	11	8	7	7	6
4	162	19	20	10	10	11	12	7	7	6
5	170	20	16	12	10	11	12	8	5	7
6	175	21	-	13	-	8	-	9	-	7
7	175	21	-	12	-	10	-	6	-	5
8	175	21	16	10	12	12	12	5	7	7
9	180	21	12	15	10	11	9	11	11	5
10	180	21	13	14	12	13	8	10	10	11
11	185	21	16	11	16	12	13	9	10	9
12	187	21	12	16	14	11	8	12	9	9
13	190	22	17	14	9	13	15	11	10	10
14	198	22	23	19	14	9	17	16	9	3
15	200	23	12	15	15	6	6	12	9	3
16	210	24	16	10	15	13	10	7	9	6
17	255	29	21	25	22	19	13	19	15	10
18	270	30	23	23	16	15	16	18	14	12
19	320	37	20	17	18	16	18	13	9	13

chowego zewnętrznego do najdalej wysuniętego punktu brzegu przedniego, który uwydatnia się wybitnie w części przedniej i może być określony jako wyrostek jarzmowy, szczególnie w badanym materiale płodowym.

Wyniki tych pomiarów pozwalają suponować, że ślinianka w trakcie wzrostu powiększa się głównie w swej części przedniej i dolnej. Oznacza to, że wzrost jej następuje między innymi poprzez powiększanie się wyrostka jarzmowego i szyjnego. Nie zaobserwowano asymetrii w rozwoju. W obecnych badaniach zaobserwowano obecność w śliniance dwóch płatków, powierzchniowego i głębokiego. Oddzielone są one od siebie blaszką łącznotkankową.

Pień nerwu twarzowego po wyjściu z otworu rylcowo-sutkowego wnika przez powierzchnię tylną do ślinianki przyusznej. W początkowym odcinku leży on na blaszce tylnej powięzi szyjnej otaczającej od

tyłu śliniankę przyuszną. Kierując się ku bokowi wnika w miąższ płata głębokiego. Zaobserwowano, że do 23 tygodnia życia płodowego pień nerwu twarzowego przebiega prostolinijnie, w późniejszym okresie tworzy łuk wypukłością skierowany ku dołowi i bocznie. Na odcinku, w którym przebiega on w płacie głębokim oddala się również od przewodu ślinianki. Przed podziałem na swe dwie lub trzy główne gałęzie wychodzi z płata głębokiego, wnikając między płat powierzchniowy i głęboki. Odchodząca ku dołowi gałąź brzeżna zuchwy i gałąź szyjna także przebiegają między tymi płatami.

Obecność blaszki łącznotkankowej oddzielającej płat powierzchniowy od głębokiego można prześledzić na poziomie przebiegu gałęzi pierwszo i drugorzędowych. Ku górze od gałęzi twarzowo-skroniowej płatów nie obserwowano. Jest to miejsce połączenia płatów (węzina).

DYSKUSJA

Stosunek ślinianki przyusznej do nerwu twarzowego wynika z jej wzrostu w okresie rozwoju. Rozwija się ona z nabłonka jamy ustnej przesuując się w kierunku pnia nerwu twarzowego. Uzasadnia to też przebieg nerwu między dwiema częściami gruczołu.

W obecnych badaniach potwierdzono doniesienia innych autorów [1, 2, 5, 7] o obecności dwóch płatów. Są one wyraźniejsze do różnicowania w okresie płodowym.

Na podkreślenie zasługują obserwowane u płodów wyrostki ślinianki, które są mniej widoczne u dorosłych. We wszystkich przypadkach stwierdzono wyraźne wypuklenie gruczołu w odcinku przednim, które określono jako wyrostek jarzmowy.

Z wykonanych pomiarów w stosunku do przewodu słuchowego zewnętrzny wynika, że ślinianka przyuszną w okresie płodowym powiększa się głównie w części przedniej i dolnej.

PIŚMIENNICTWO

1. Anson B. J., *Moris' human anatomy*. 12-th Ed. Mc Graw-Hill Co., New York, Toronto, Sydney, London 1966. ★
2. Davis R. A., and al. *Surg. Gynecol. Obst.*, 1956, 102 385. ★
3. Gregoire R. J., *Anat. Physiol.*, 1912, 48, 437. ★
4. Hamilton W. J., Boyd J. D., Mossman H. W., *Human Embryology*. Williams Wilkins Co., Baltimore 1966. ★
5. Lawrance J., and al. *Surg. Gynecol. Obst.*, 1956, 102, 620. ★
6. Nauck E., *Th. Morph. Jb.*, 1924, 54, 1. ★
7. Patey D. H., Ranger I., *Brit. J. Surg.*, 1957, 45, 249. ★
8. Winston J., Gould D. M., Ward G. E., *Surg. Gynecol. Obst.*, 1956, 102, 385.

LA RELATION ENTRE LES LOBES DE LA PAROTIDE ET LE TRONC
DU NERF FACIAL CHEZ LES FOETUS HUMAINS

par BOGDAN BUTRYMOWICZ

Les recherches concernent dix-neufs foetus humains ayant de 14 a 37 semaines de vie. L'auteur a pu y constater l'existence de deux lobes de parotide chez ces foetus. Ces lobes sont bien distincts durant la période foetale qu'après l'achèvement de la période de vie utérine.

TOPOGRAPHICAL RELATION OF PAROTID SALIVARY GLAND TO FACIAL
NERVE IN HUMAN FETUSES

by BOGDAN BUTRYMOWICZ

On the basis of 19 fetuses in age 14-37 weeks examination the author has found that two lobes of parotid gland are more distinct in fetal period than after termination of intrauterine life.

Saul Jarcho, *Tollund Man and others bog burials*, Bull. of the N-Y Academy of Medicine 1970, ser. II, vol. 46, nr 7, pp. 554 - 557.

Niezwykle ciekawym momentem w zagadnieniu konserwacji naturalnej zwłok są tzw. „Moorleichen”, tj. zwłoki ludzkie znajdujące w pokładach torfowych. Według wymienionego autora w Europie znaleziono około 700 zwłok z tego w Danii — 166.

Przedstawiony rysunek jest znaleziskiem z okolicy Tollundu koło miasteczka Silkeborg na wyspie Jutland. Był to mężczyzna, pogrzebany na głębokości około 2 m, leżący na prawym boku z podkurczonymi nogami, z jedną ręką niedaleko podbródka, z drugą koło kolan. Na szyi widoczna bruzda, wyraźna pod podbródkiem i na potylicy, spowodowana przez pętlę z powroza z niewyprawionej skóry, odciętego na odległości 1 m. Treść żołądkowa wykazała, że osobnik spożywał pokarm od 12 do 24 godzin przed śmiercią. Pokarm składał się z jęczmienia i siemienia lnianego. Datowanie zwłok określa się na I - II wiek n.e. Thorvildsen przypuszcza, że mogła to być ofiara rytualna, ale również kara za przestępstwo. Znaleźisko znajduje się obecnie w muzeum w Silkeborg.

M. Ć. G.